

Vergaderjaar 2025–2026

36 800 XIV

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2026

G

TWEEDE VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT¹

Vastgesteld 16 juni 2026

1. Inleiding

De leden van de fracties **BBB**, **CDA**, en de **Fractie-Visseren-Hamakers**, **GroenLinks-PvdA** en de **SP** **gezamenlijk** hebben kennisgenomen van de Begrotingsstaten Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en het Diergezondheidsfonds² en de nota naar aanleiding van het verslag.³ Het wetsvoorstel en de nota naar aanleiding van het verslag, heeft deze leden aanleiding gegeven tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende nadere vragen.

2. Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie BBB

1. Kan de regering, in het licht van de aangekondigde beleidsmatige invulling voor de zomer en de beoogde start met het grootschalig meten van N-mineraal in het najaar van 2026, concreet en per sector (melkvee, varkens en pluimvee) uiteenzetten hoe de juridische houdbaarheid van doelsturing wordt gegarandeerd binnen de huidige Europese natuurwetgeving, welke specifieke, betaalbare meetmethoden hierbij worden gehanteerd om een gelijk speelveld en minimale administratieve lasten te borgen, en of de toegezegde informatievoorziening tevens een integrale impactanalyse bevat over de sociaaleconomische gevolgen hiervan voor agrarisch ondernemers en de regio?

¹ Samenstelling:

Van Aelst-Den Uijl (SP), Baumgarten (JA21), Beukering (Fractie-Beukering), Fiers (GroenLinks-PvdA), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Van der Goot (OPNL), Van Gorp (GroenLinks-PvdA) (ondervoorzitter), Holterhues (ChristenUnie), Janssen-van Helvoort (GroenLinks-PvdA), Jaspers (BBB), Kanis (D66), Kemperman (FVD), Van Kesteren (PVV), Kluit (GroenLinks-PvdA), Van Knapen (BBB), Van der Linden (VVD), Van Meenen (D66), Nicolai (PvdD), Oplaat (BBB) (voorzitter), Perin-Gopie (Volt), Rietkerk (CDA), Van Rooijen (50PLUS), Straus (VVD), Steenkamp (CDA), Thijssen (GroenLinks-PvdA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), De Vries (SGP), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

² Kamerstukken I 2025/2026, 36 800 XIV.

³ Kamerstukken I 2025/2026, 36 800 XIV, E.

2. Kan de regering concreet maken welke harde wettelijk verankerde garanties, in plaats van louter beleidsmatige intenties en een «streven» naar voorspelbaarheid, agrarisch ondernemers krijgen dat de tussentijdse spelregels en het langdurige «ingroeipad» tot 2035 niet alsnog worden opengebroken bij eventuele tegenvallende generieke natuurresultaten of veranderende (Europese) wetgeving? En, op welke wijze, wordt geborgd dat het genoemde «handelingsperspectief» ook financieel en technisch haalbaar blijft voor ondernemers die al vroegtijdig in deze transitie investeren?
3. In hoeverre is de regering zich ervan bewust dat normen die technisch wel kunnen maar financieel onbetaalbaar zijn, voor boerenbedrijven alsnog neerkomen op een gedwongen krimp of een koude sanering? Kan de regering garanderen dat de steunmaatregelen van de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof financieel zo ruim en langdurig zijn dat gezonde, welwillende boeren niet alsnog gedwongen worden om te stoppen omdat de nieuwe regels simpelweg onbetaalbaar voor hen zijn? Kan de regering garanderen dat er geen gedwongen uitkoop van agrarische bedrijven plaatsvindt met als doel de natuur te herstellen of de stikstof uitstoot te verlagen?
4. De regering geeft aan dat niet elke veranderende omstandigheid door veranderende wet- en regelgeving wordt vergoed. Houdt de regering er rekening mee dat de daling van waarde van grond zeer grote impact heeft op de bedrijfsvoering van vele agrarische bedrijven? Is de regering bereid bedrijven te compenseren die met deze grote waardeverliezen te maken krijgen?
5. Op welke termijn is de regering van plan de rekenkundige ondergrens in te voeren? Hoever is de regering met deze wet- en regelgeving, aangezien de vorige regering ook bezig is geweest met deze rekenkundige ondergrens?
6. Op welke termijn denkt de regering stikstofruimte vrij te kunnen maken om de eerste PAS-melders te realiseren?
7. Is de regering het met de leden van de BBB-fractie eens dat het huidige natuurbeleid Nederland op slot houdt omdat gefocust wordt op stikstof? Is de regering het met deze leden eens dat het huidige natuurbeleid Nederland ónnodig op slot houdt? Moet er niet een breder natuurbeleid gekozen worden, in plaats van de focus op stikstof?
8. Welke concrete voorstellen heeft de regering om uitholling van het platteland te voorkomen? Is de regering het met de leden van de BBB-fractie eens dat door het huidige beleid het platteland uitgehold wordt? Is de regering het ermee eens dat de huidige opkoopregeling hierbij een rol speelt?
9. De Nationale ombudsman geeft een duidelijk signaal naar de regering over de omgang van de overheid met onze Nederlandse boeren.⁴ Welke stappen heeft de regering in gedachten om hier al aan te kunnen werken, voor het rapport verschenen is. Is het onderzoek van de Nationale ombudsman niet een signaal om zo snel mogelijk aan de slag te gaan om de relatie tussen overheid en boeren te verbeteren?

⁴ Nationale ombudsman onderzoekt betrouwbaarheid overheid richting boeren, nieuwsbericht van 7 november 2025.

10. Is de regering bereid om sectoren zonder mestprobleem, zoals de pluimveesector, buiten de afroaming te laten? Is de regering het met de leden van de BBB-fractie eens dat het onterecht is om een dergelijke sector met deze afroaming op te zadelen?

11. De brandstofprijzen zijn nog steeds erg hoog voor alle bewoners van Nederland, maar ook vooral voor de visserij. De regering geeft aan dat € 25 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld op de begroting LVVN. Hoe is de verhouding tussen Landbouw, Visserij en Natuur bij deze € 25 miljoen euro?

12. Nederland is na de Verenigde Staten wereldwijd de grootste landbouwexporteur. Export van landbouwproducten en -kennis is een grote steunpilaar van de Nederlandse economie. Is de regering het met de leden van de BBB-fractie eens dat Nederland uiterst belangrijk is voor andere landen vanwege deze landbouwproducten en -diensten? Wordt met de verkleining van de Nederlandse veestapel niet een belangrijke handelstroef in geopolitieke situaties van Nederland verwaarloosd? De Verenigde Staten heeft de laatste jaren een onbetrouwbaardere positie ingenomen op het gebied van handel en handelstarieven. Ziet de regering voor Nederland een taak om hierin een betrouwbare partner te zijn voor andere landen?

13. Waarom kan de economische waarde van één hectare natuur niet vergeleken worden met één hectare landbouwgrond? Is de regering bereid om alsnog een ruime schatting te maken?

14. Op 2 december 2025 stelden de leden van de BBB-fractie de regering de vraag hoe groot de kans is dat geïmporteerde landbouwproducten uit MERCOSUR-landen worden afgekeurd.⁵ De regering gaf destijds aan dat ongeveer 0,5% van alle ladingen wordt teruggestuurd. Recent is er in Griekenland echter een grote partij Braziliaanse kip geweigerd vanwege een vermoedelijke salmonellabesmetting, en ook in België en Nederland zijn er zendingen teruggestuurd. Blijft het afkeuringspercentage van 0,5% na het sluiten van de MERCOSUR-deal nog steeds gehandhaafd, of zorgen deze recente incidenten voor een ander beeld?

3. Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie CDA

De leden van de **CDA**-fractie hebben enkele aanvullende vragen waarbij zij verwijzen naar de nummering van de antwoorden zoals opgenomen in de nota naar aanleiding van het verslag.⁶

Aanvullende vraag bij 38: deze leden lezen in de beantwoording dat de regering 20 miljard euro beschikbaar stelt in de periode 2026–2035 voor de opgaven voor landbouw, natuur en stikstof. In de onderliggende begroting wordt 150 miljoen euro hiervan alvast beschikbaar gesteld. Deze leden vragen aan de regering of dit niet te weinig is om de gebiedsprocessen op te starten, uitvoerbaar te krijgen en de uitvoering te versnellen?

Aanvullende vraag bij 40: deze leden lezen voorts in de beantwoording dat de regering zich ten doel stelt een robuuste natuur en een vitaal landelijk gebied te realiseren middels de aanpak in de vijf prioritaire gebieden. Kan de regering aangeven hoe ze dit doel specifiek en meetbaar maakt, zodat deze Kamer goed kan toezien op de uitvoering van de doelen uit deze begroting?

⁵ *Kamerstukken I* 2025/26, 31 985, E.

⁶ *Kamerstukken I* 2025/26, 36 800 XIV, E.

Bovendien vragen deze leden wat de regering bedoelt met adaptief programmeren. Biedt deze benadering ook ruimte om in de uitvoering incidenteel een toename van de stikstofemissie toe te staan, zolang de reductie van de totale stikstofemissies structureel en over langere tijd geborgd is?

Aanvullende vraag bij 41: Deze leden lezen dat de regering nog geen overzicht kan geven van de verdeling van de middelen vanuit het toekomstige stikstoffonds onder de twaalf provincies. Wanneer kan de regering dit wel geven? Kan de regering toezeggen om dit overzicht te geven bij de aanbidding van de begroting van 2027 aan de Kamer, waarbij tegelijk de instelling van het stikstoffonds wordt voorgesteld? Daarbij vragen deze leden op welke manier en wanneer de regering het Interprovinciaal Overleg (IPO) betreft bij de verdeling van deze middelen? Welke relatie heeft dit tot de besluitvorming in de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof?

Aanvullende vraag bij 42: Deze leden zijn van mening dat hun vragen over het Wierdense Veld niet volledig zijn beantwoord. Kan de regering de vragen 42 tot en met 47 alsnog volledig beantwoorden? Verder vragen deze leden of de Provincie Overijssel destijds tijdig bij de aanwijzing tot N2000-gebied, de waterwinning heeft meegenomen naar Brussel? Verder vragen deze leden of het juist is dat thans in de ecologische rapporten staat dat de waterwinning minder wordt of geheel verdwijnt? Als dat niet zo is, vragen deze leden of de natuurdoelen bij de uitvoering gehaald kunnen worden, zeker omdat daarnaast ook de N35 moet worden opgewaardeerd richting A35? Tenslotte vragen deze leden of in de ecologische rapporten natuurdoelen zijn toegevoegd?

Aanvullende vraag bij 43: deze leden constateren dat de regering de natuurdoelen voor het Wierdense Veld en de Engbertsdijkswen niet onhaalbaar of onuitvoerbaar acht. Tegelijkertijd zien deze leden dat de stapeling van natuurdoelen, waterdoelen en leefbaarheidsopgaven de uitvoering van alle uitdagingen moeilijk maakt in de provincie. Ziet de regering in dat de natuurdoelen/het natuurherstel en de waterdoelen/drinkwaterwinning niet kunnen samengaan? Wat betekent dit voor de uitvoering van deze begroting? Welke rol ziet het Rijk voor zichzelf en welke functie heeft de Nota Ruimte?

4. Vragen en opmerkingen van de leden van de Fractie- Visseren-Hamakers, GroenLinks-PvdA en SP

Deze leden verwijzen naar de nummering van de antwoorden zoals opgenomen in de nota naar aanleiding van het verslag.⁷

In antwoord op vraag 3 schrijft de regering over de landbouwvrijstelling: «Vooralsnog heeft het kabinet geen voornemen om deze regeling af te schaffen.»

1. Graag zien deze leden een toelichting op dit antwoord, welke argumenten de regering heeft voor het behoud van deze vrijstelling, in het licht van het herhaalde advies van de rekenkamer en de conclusies uit het economisch onderzoek die in de oorspronkelijke vraag vermeld stonden?

2. In antwoord op vraag 38 stelt de regering dat zij voor 2026 150 miljoen uit het transitiefonds Landelijk gebied en Natuur beschikbaar gesteld heeft. Welk deel hiervan gaat naar natuurbescherming en waar wordt dit geld dan aan uitgegeven?

⁷ Kamerstukken I 2025/26, 36 800 XIV, E.

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ziet met belangstelling uit naar de nota naar aanleiding van het tweede verslag ziet deze graag **zo spoedig mogelijk** na vaststelling van dit verslag tegemoet.

De voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Oplaat

De griffier van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Wolf